

Mülteci- Sığınmacı Cinnetleri Ve Toplum “Her İnsanın Huzur İçinde, Kendi Evinde, Sevdiği İnsanların İçinde Ve Vatanında Ölme Hakkı Vardır!”

Keriman YILDIZ¹ Ümmühan ÜNLÜ² Metin SEZER³

¹Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Karaman

²Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Karaman

³Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Karaman

Özet

Mültecilik ve sığınmacılık zorunlu göç kategorisinde değerlendirilen, insanların çeşitli nedenlerden dolayı ülkelerinde baskı görmeleri nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kaldıkları bir olgudur. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nde “Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.” ifadesinin olmasına rağmen, ülkelerinden kaçarak güvenli bir liman arayan mültecilere karşı Avrupa Birliği ülkeleri, deniz ve kara sınırlarında aşılması zor güvenlik duvarları örerek, Türkiye’ye “Baraj ülke” misyonu yüklemekte ve acımasız tutumları nedeniyle sınırlarda mülteci ölümleri görülmektedir. Özellikle Orta Doğu, Afganistan, Kafkaslar ve Afrika da meydana gelen çatışma, kaos ve istikrarsızlıklar, son 20 yıldır Türkiye’nin coğrafi konumu nedeniyle artan şekilde sığınmacıların ilk durağı olan bir çekim merkezi olmasına neden olmaktadır. Sığınmacı ve mülteciler açısından Türkiye bazen bir geçiş ülkesi, bazen de bir hedef ülke konumundadır. Bu durumda Türkiye’ye büyük boyutlarda mali ve sosyal problemler yüklemektedir. Mülteci ve sığınmacı haklarının ihlal edilmesi, göçmen politikalarının giderek sertleştirilmesi, iltica şartlarının ağırlaştırılması, kötü yaşam koşulları gibi faktörler mülteci ve sığınmacılar arasında cinnet ve intihar vakalarının görülmesine, toplum üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır.

Amaç

Çalışma, son günlerde basında çıkan mülteci ve sığınmacıların cinnet ve intihar haberleri nedeniyle uluslararası göçe mecbur kalan bu insanların, sorunları ve onlara yönelik verilen sosyal hizmetleri incelemek amacıyla planlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada 2012- 2013 yılında Türkiye’de cinnet geçiren ve/veya intihar eden mülteci ve sığınmacılardan basına yansıyan 8 olgu sunulmuş ve kaynaklar çerçevesinde tartışılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Bu incelemenin sonunda, Türkiye’de bulunan mülteci ve sığınmacıların ülkemizin taraf olduğu uluslararası anlaşmalarla sağlanmış olan hakları etkili bir şekilde kullanamadıkları görülmüştür.

Bu çalışmadan çıkan sonuçlar doğrultusunda öneriler şu şekilde olabilir:

- Mülteci ve sığınmacıların alıkonulma, ikamet ettirilme yerlerinde, temel insan hakları ve özgürlüklerinin korunması için daha fazla özen gösterilmelidir.
- Mülteci ve sığınmacılara yönelik ayrımcı, hoşgörüsüz, nefret içerikli tutum ve davranışların önüne geçmek bakımından toplumsal farkındalığı artırıcı çalışmalara hız verilmeli, mültecilerin kent yaşamına dâhil olmaları ve toplumsal diyalogun artırılması için yerel kamu idaresi ve sivil toplum örgütleri tarafından gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Mülteci Ve Sığınmacı Sorunları, Haklar, Verilen Hizmetler

Refugee And Defector Insanities And The Society “Every Human Being Has The Right To Die In Peace, In His Own House, Among The People He Loves And In His Own Country!”

Abstract

Refugee or asylum, evaluated in the category of forced migration, is a phenomenon in which people are forced to leave their homes due to the fact that they are oppressed in their countries for a variety reasons. Although there is an article in the Universal Declaration of Human Rights that states “Everyone has the right to seek and to enjoy in other countries asylum from persecution” European Union countries, by knitting formidable firewalls in both land and sea. These countries also assign Turkey the mission of ‘threshold Country’ against the refugees that escape from their homes to find a safe harbour, and there appears refugee deaths in borders in consequence of their cruel attitudes towards them. Especially the conflict, chaos and instabilities taking place in The Middle East, Afghanistan, Caucasus and Africa causes Turkey to be a center of attraction which is the first stop for the refugees who have increased in number for the last 20 years due to its geographical location. In terms of the refugees and asylum seekers, Turkey stands sometimes as a transition country but sometimes as the destination country. In this case, it gives rise to large scales of financial and social problems for Turkey. Violation of the rights of refugees and asylum seekers, gradually hardening immigration policies, aggravation of the conditions for asylum and the other factors such as poor living conditions bring about the suicides and insanity cases to be seen among the refugees and asylum seekers and cause negative effects on the society.

Objective

The study is planned due to the insanity and suicide news of the refugees and asylum seekers recently take part in the media to investigate the problems of these people who are forced to international migration and the social services given to them.

Methods

In this study, 8 cases of refugees and asylum seekers in Turkey suffering from insanity and suicide that take part in media in 2012-2013 are presented and discussed in the light of sources.

Conclusions and Recommendations:

At the end of this review, it has been seen that the asylum seekers and refugees in Turkey can’t effectively use the rights which are provided by international agreements to which our country is a party.

Based on the results of this study, suggestions can be:

- More care should be taken for detecting the fundamental human rights and freedoms in the areas of detention and habitation of asylum seekers and refugees.

• In order to prevent discriminatory, intolerant, hateful attitudes and behaviours towards the refugees and asylum seekers, social awareness-raising activities should be quickened and the necessary studies should be done by the local public administrations and the civil society organizations in order to increase the social dialogue.

Keywords: Problems Of Refugees And Asylum Seekers, The Rights, The Services Provided

1. Giriş

Tarih boyunca milletimiz ülkelerinde siyasi, dini ve benzeri birçok nedenden dolayı baskı gören pek çok yabancıya sığınma hakkı tanımıştır (tbmm.gov.tr, 2010). Zorunlu göç kategorisinde değerlendirilen mültecilik ve sığınmacılık, insanların çeşitli nedenlerden dolayı ülkelerinde baskı görmeleri nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kaldıkları bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Kömürcü ark., 2011: 111).

Türkiye coğrafi konumu itibariyle doğusunda yer alan ülkelerin istikrarsız ve fakir, batısında yer alan ülkelerin ise istikrarlı ve zengin olmasından dolayı sığınmacı ve mülteciler açısından bazen bir geçiş ülkesi, bazen de bir hedef ülke konumunda yer almaktadır (tbmm.gov.tr, 2010, huksam.hacettepe.edu.tr, 2013). Orta Doğu, Irak, Afganistan, Kafkaslar ve Afrika’ da meydana gelen olaylar, istikrarsızlıklar ve Türkiye’nin bölgeye olan yakınlığı, kıtalar arası geçiş güzergahında olması son 20 yıldır artan şekilde sığınmacıların ilk durağı haline gelmesine, bir çekim merkezi olmasına neden olmuştur. Bu durum Türkiye için büyük boyutlarda mali ve sosyal problemlere yol açmaktadır (tbmm.gov.tr, 2010). Asya ve Afrika bölgelerinden yoğun bir şekilde Avrupa ülkelerine ulaşmaya çalışan mülteci, sığınmacı ve göçmenlerin yasadışı hareketliliğine karşı Avrupa Birliği (AB) sert önlemler almakta ve Türkiye gibi transit ülkelerin göç önleyici rolleri güçlendirilmeye çalışılmaktadır (ihad.org.tr, 2009).

İnsan Hakları Araştırmaları Derneği’nin Raporu’na göre Ortadoğu’da yaşanan çatışma ve kaos ortamından kaçarak güvenli bir liman arayan mültecilere karşı deniz ve kara sınırlarında aşılması son derece zor güvenlik duvarları ören Avrupa Birliği ülkelerinin acımasız tutumu nedeniyle denizlerde, nehirlerde ve kara sınırlarında mülteci ölümleri görülmekte, AB politikaları iltica ve göç konusunda Türkiye’ye “Baraj ülke” misyonunu yüklemektedir (panel.stgm.org.tr, 2013).

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’ne göre “Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.” ifadesi olmasına rağmen, yasadışı düzensiz göç ile Avrupa ülkelerinin mücadeleyi yoğunlaştırması ve sığınma hakkını kısıtlaması nedeniyle mülteci, sığınmacı ve göçmenler Türkiye gibi geçiş ülkelerinde büyük sorunlarla karşılaşmaktadırlar (tbmm.gov.tr, 2010, Aybay, 2006: 16, ihad.org.tr, 2009).

Temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası mevzuatın benimsenmesi ve etkili bir şekilde uygulanması tüm ülkelerde her geçen gün büyük önem taşımaktadır. İltica alanında sığınmacı ve mültecilerle ilgili temel hak ve özgürlüklerin korunması açısından 28 Temmuz 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi ve 31 Ocak 1967 tarihli Protokol temel hukuki belgeyi oluşturmakta olup, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları gibi uluslararası mevzuat ve AB Müktesebatı içerisinde de iltica ile ilgili doğrudan ya da dolaylı hükümler bulunmaktadır (hyd.org.tr, 2006).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) 1 Ocak 1951 tarihinde kurulmuş olup, hayatı ya

da özgürlüğü tehdit altında olduğu için ülkesini terk etmek zorunda kalan bireylere, sığındıkları ülke tarafından giriş izni verilmesi, mülteci olup olmadıkları anlaşılınca kadar ve mülteci statüsü aldıktan sonra risk taşıdıkları ülkeye zorla geri gönderilmemeleri anlamına gelen uluslararası koruma ve mülteciler için kalıcı çözümler bulma amaçları vardır. Uluslararası korunmanın sağlanmasında BMMYK uluslar üstü bir örgüt değildir, devletlerin sağlaması gereken koruma görevini üstlenemez, uluslararası korunmanın sağlanmasında devletlere destek olur ve asli görevi, devletlerin mültecileri, sığınma talebinde bulunanları koruma yükümlülükleri konusunda farkındalık oluşturarak bu yükümlülükler uyarınca davranmalarını sağlamaktır (huksam.hacettepe.edu.tr, 2013).

Türkiye, 1951 tarihli “Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi”ni imzalamış olup kendi göç ve iltica düzenlemelerini 1994 tarihli İltica Yönetmeliği’ne göre yürütmeyi seçmiş ve İçişleri Bakanlığı tarafından 2006 yılında yayınlanan 57 No’lu Genelgeye (Uygulama Talimatı) göre de iltica ve sığınma başvurularının hangi birimler tarafından nasıl alınacağı, mülakatlarının nasıl yapılacağı ve ikamet işlemlerinin nasıl yürütüleceğini belirlemiştir (Kömürcü ark., 2011: 111, panel.stgm.org.tr, 2013).

Cenevre Sözleşmesi’ne göre;

Mülteci: 1951 yılından önce Avrupa’da meydana gelen olaylardan dolayı, Avrupa ülkelerinden gelen ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti, siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda korku taşıyan, bu yüzden ülkesinden kaçmak zorunda kalan, geri dönemeyen ve başka bir ülkeye sığınmak zorunda kalan İçişleri Bakanlığı’nca mülteci statüsü tanınan yabancı uyruklu kişi ya da belli bir uyruğu olmayan vatansız kişi olarak tanımlanmaktadır (huksam.hacettepe.edu.tr, 2013, egm.gov.tr, 2006).

Sığınmacı: Mülteci tanımındaki kriterlere uygun olan ancak Avrupa ülkeleri dışındaki ülkelere gelen ve İçişleri Bakanlığı’nca sığınmacı statüsü tanınan yabancı uyruklu bir kişi ya da belli bir uyruğu olmayan vatansız kişidir (egm.gov.tr, 2006).

Avrupa ülkelerinden gelen, iltica talebinde bulunan kişilerin 1951 Sözleşmesi’ndeki hükümler çerçevesinde mülteci statüsü ve daimi ikamet izni almaları mümkün iken Avrupa kıtası dışındaki ülkelere iltica başvurusu yapanlara uygunluk kriterlerine bakılarak “Sığınmacı” statüsü tanınması ve bu kişilerin geçici koruma hükümlerinden yararlanmasına ilişkin mevcut uygulama sürmektedir. Asya, Afrika ve Ortadoğu kökenli sığınmacıların coğrafi kısıtlama yüzünden iltica prosedürüne dahil olmasında ve uluslararası koruma hükümlerinden yararlanmasında karşılaşılan güçlükler Türkiye’deki sığınma hukukunun engellerinden birini oluşturmaktadır (panel.stgm.org.tr, 2013).

Suriyeli sığınmacılar 2012- 2013 yılında ağır savaş ve çatışma ortamından kaçarak Türkiye’deki mülteci kamplarında hayata tutunmaya çalışan en büyük kitlesel sığınmacı grubunu oluşturmaktadır. Bunun yanında yasadışı sınır geçişlerinde yakalanan mülteci, sığınmacı ve göçmen sayısı ile sığınma prosedürüne dahil olanlar önceki yıllara göre büyük artış göstermiştir. İstatistiki verilere göre son yıllarda ilk sıralarda Irak, İran uyruklu mülteci ve

sığınmacılar yer alırken, 2012 yılında önemli sayıda Afganistan uyruklu mülteci ve sığınmacı yoğunluğu görülmektedir (panel.stgm.org.tr, 2013).

Mülteciler ve sığınmacılar geliş sürecinde ve kalış sürecinde birçok sorunla karşılaşmaktadırlar. Travmatik yolculuk süreçleri, güvenli topraklara erişim, kaçakçılardan gördükleri kötü muameleler, kimlik yokluğu, belirsizlik, korku, endişe, kalış yeri ile ilgili zorluklar ve her an yakalanma korkusu geliş sürecinde yaşanan problemleri oluşturmaktadır. Sığınma sistemine erişim, uzun bekleme süreleri, ikamet, çalışma hakkı, barınma, beslenme, sağlık, ilaç temini, giyim ihtiyaçları ve seyahat sınırlamaları gibi problemleri ise kalış sürecinde yaşanmaktadır. Üçüncü ülkeye gitme sürecindeki sorunlara bakıldığında ise yeni bir hayat, yeni bir ülke, dil, gelenekler, adaptasyon, mutlulukla beraber gelen gelecek kaygısını yaşamaktadırlar. Aile ve çevrelerinden uzak kalmaları, farklı bir kültürün içinde olmaları, gündelik yaşama/ farklı kültüre alışma çabası, dil ve okuma yazma bilmemeleri, ırkçı tavırlarla karşılaşmaları, sosyal statülerini, bir topluluğa üyelik hislerini kaybetmeleri, sağlık sorunları, aile içi ve çevre ile ilişkilerde yaşanan problemler, sosyal ve kültürel sorunları oluşturmaktadır. Ülkelerinde yaşadıkları travmalar, kaçış sürecinde yaşadıkları zorluklar ve korkular, her an yakalanıp sınır dışı edilme korkusu, huzurlarını, kendilerine olan güvenlerini kaybetmeleri, öfkelerini kontrol edememeleri, yanlış yönlendirilmeleri, çaresiz kalmaları, belirsizlik ve bunun doğurduğu sonuçlarla baş edememeleri, meşgul olacak bir şey bulamamaları, gelecek kaygısı, anksiyete, depresyon, post travmatik stres bozukluğu, psikolojik sorunları oluşturmaktadır (huksam. hacettepe. edu.tr, 2013).

Barınma sorununa bakıldığında yasadışı düzensiz göçün sonucu olarak mülteci, sığınmacı ve göçmenlerin zorunlu ikamete tabi tutuldukları uydu kentlerdeki fiziki ve insani koşulların iyileştirilmesi için çaba gösterildiği ancak alt yapının istenen standartlarda oluşturulmadığı tespit edilmektedir. Farklı isimler altındaki barınma merkezlerine 2012 yılında kamu yönetimi ve sivil toplum örgütlerince gerçekleştirilen inceleme ziyaretlerinden elde edilen bulgular ekonomik ve sosyal açıdan birçok sorunun varlığını göstermektedir. Uydu kentlerde yıllarca BMMYK tarafından kendilerine verilecek mülakat sırası ya da üçüncü bir ülkeye yerleşme haberi bekleyen sığınmacıların, ekonomik ve sosyal açıdan çöküntü yaşadıkları gözlenmektedir. Sayıları hızla artan uydu kentlerde çalışma izni bulunmayan geçici sığınmacıların, toplumsal hoşgörüsüzlük, ayrımcılık davranışlarının hedefi haline geldikleri, mültecilere yönelik nefret içerikli haber ve yorumların medyada da çoğaldığı görülmektedir (panel.stgm.org.tr, 2013).

Hassas gruplar olarak değerlendirilen 0-18 yaş grubundaki Türkiye'deki çocuk mülteci ve sığınmacı nüfusu, geçmiş yılların rakamlarıyla karşılaştırıldığında ciddi şekilde artış göstermektedir. Kamu idaresine çocuk mülteci ve sığınmacıların özel ihtiyaçlarının karşılanmasında ve özellikle refakatsiz çocukların psikososyal gereksinimlerinin giderilmesinde önemli görevler düşmektedir (panel.stgm.org.tr, 2013).

Türkiye'ye yasadışı yollardan giriş yapan sığınmacıların, giriş yaptıkları yerdeki kamu idaresine uygun sürede başvurularını nasıl yapmaları gerektiği, başvurunun onayı halinde ikamet işlemlerinin nasıl yürütüleceği, sınır dışı kararı verildiği takdirde ise yargı yolunun nasıl kullanılacağını anlatacak resmi mekanizmanın tam olarak

hayata geçirilemediği gözlenmektedir (panel.stgm.org.tr, 2013).

Yabancılar hakkında dağınık, çok parçalı sığınma hukuku ve iltica hakkını bütüncül olarak düzenlemekten uzak günün ihtiyaçlarını karşılayamayan mevzuat, mültecileri ilgilendiren sorunların çözümünde zorlanmaya neden olmaktadır (hyd.org.tr, 2012, panel.stgm.org.tr, 2013).

Mülteci ve sığınmacı alanında yaşanan bu sıkıntılardan dolayı İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan 6458 Sayılı "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu", 11 Nisan 2013 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanun vasıtasıyla yabancılar tanınacak temel hak ve hürriyetler ile kamu düzeni ve güvenliğinin korunması arasında denge kurulması amaçlanmaktadır. Ülkemizdeki yabancıların toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak amacıyla İçişleri Bakanlığı tarafından "Uyum faaliyetleri" planlanacaktır. "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" çağın gereklerine uygun, uluslararası normlara ve AB müktesebatına uyumlu, insanı merkez alan, hukuk devleti ve insan hakları temelinde, özgürlük ve güvenlik arasındaki hassas dengenin korunduğu, milli çıkarları gözetken, ülkemizin gelişme vizyonu ile uyumlu bir anlayışla tasarlanmıştır (icisleri.gov.tr, 2013, goc.gov.tr, 2013, hyd.org.tr, 2012). Dar "Güvenlik" ekseninden çıkılmış, mülteci ve sığınmacıların bir "Külfet" olarak görülmesinden uzaklaşmıştır (hyd.org.tr, 2012).

Göç alanına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek ile göç politika ve stratejilerini uygulamak üzere, İçişleri Bakanlığı'na bağlı sivil ve uzmanlaşmış yapıda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurularak şimdiye kadar güvenlik güçleri tarafından idare edilen iltica ve göç alanının sivil bir yapının yönetimi altına girmesi sağlanmış, güvenlik odaklı yaklaşımdan insan odaklı yaklaşıma geçilmiştir (icisleri.gov.tr, 2013, hyd.org.tr, 2012).

Yaşanılan tüm bu gelişmelere rağmen, basında Karaman'daki mültecilerin cinnet haberlerinin çıkması, uydu kentler içinde Karaman'ın da olması, bizi uluslararası göçte mecbur kalan bu insanların sorunlarına ve onlara yönelik verilen sosyal hizmetleri araştırmaya sevk etmiştir. Zorunlu göçte tabi bu insanların yaşadıkları problemler ile etkili baş edememeleri, suç işleme, cinnet geçirme, intihar etme, en yakınlarına zarar verme eğilimlerinin artmasına ve toplum üzerinde de olumsuz etkilere neden olmaktadır. Ayrıca 2013 yılında bulunduğumuz coğrafyada yer alan ülkelerde yaşanan olaylar nedeni ile Türkiye'deki sığınmacı ve mülteci sayısının artacak olması durumun önemini daha da attırmaktadır.

2. Amaç

Çalışma, son günlerde basında çıkan mülteci ve sığınmacıların cinnet ve intihar haberleri nedeniyle uluslararası göçte mecbur kalan bu insanların, sorunları ve onlara yönelik verilen sosyal hizmetleri incelemek amacıyla planlanmıştır.

3. Yöntem

Bu çalışmada 2012- 2013 yılında Türkiye'de cinnet geçiren ve/veya intihar eden mülteci ve sığınmacılardan basına yansıyan 8 olgu sunulmuş ve kaynaklar çerçevesinde tartışılmıştır.

Olgu 1

Basında çıkan 28. 03. 2013 tarihli habere göre Karaman'da Urgan Mahallesi'nde meydana gelen olayda, 2

ay önce Türkiye'ye Van üzerinden ailesi ile beraber giriş yapan ve Karaman'a gönderildiği öğrenilen sığınmacı Afganistan uyruklu 16 yaşındaki M.A.'nın, kaldığı evin 200 metre ilerisindeki ahırda tavana bağladığı ipe kendini asarak intihar ettiği, kardeşi tarafından asılı vaziyette bulunan M.A.'nın çevredeki komşuların da yardımıyla ipten indirildiği belirtilmiştir (karamansonsoz.com, 2013, afgrefugees.com, 2013, karamaninsesi.com, 2013). Olay yerine gelen sağlık ekiplerinin kontrolü sonrası M.A.'nın ölmüş olduğu tespit edilmiştir (karamaninsesi.com, 2013).

Olaydan sonra mülteci ailenin bireylerinin gözyaşlarını tutamadığı ve olay yerinde çekim yapan gazetecilere taş atarak tepki gösterdikleri yazılmıştır (karamansonsoz.com, 2013, karamaninsesi.com, 2013).

Olgu 2

01.06.2013 tarihli habere göre Karaman'da ailesi ile yaşayan psikolojik rahatsızlığı olduğu öne sürülen işsiz 19 yaşındaki Afgan sığınmacı N.A.'nın iddiaya göre tek katlı müstakil evin salonunda dizüstü bilgisayarını oyalanırken az miktarda alkol aldıktan sonra mutfaktan aldığı ekmeğe bıçağı ile uykuda olan anne babasıyla iki kız kardeşini bıçaklayarak öldürdüğü bildirilmiştir (sabah.com.tr, 2013, gundem.milliyet.com.tr, 2013, afgrefugees.com, 2013).

Saat 02: 45 sıralarında mutfaktan bıçak alan genç önce uyuyan 17 yaşındaki kız kardeşi M.A.'yı, yatağında bıçaklayarak öldürdükten sonra gürültüye uyanan ablası N.A.'yı da (23) öldürmek istemiştir ve çığlıklara uyanan annesi N.A. (52) ile ablasını kaçırmaya çalıştıkları bahçede defalarca bıçaklayarak öldürmüştür (afgrefugees.com, 2013, sabah.com.tr, 2013).

Evden çıkmayı başaran 63 yaşındaki babası A.A.'yı ise cadde ortasında öldüren Afgan genç evin kedisini de aynı bıçakla öldürüp kanlı elbiselerle caddedeki ekmeğe fırınına gidip güçlükle Türkçe konuşarak ekmeğe almış ve ekmeği fırının kapısına oturup yemeğe başlamıştır (sabah.com.tr, 2013, afgrefugees.com, 2013, sabah.com.tr, 2013).

N.A.'nın kanlı elbiselerini gören fırın çalışanları kaza yaptığını zannedip ambulans çağırmışlardır. Ambulansa alınan genç, sağlık görevlilerine önce eve uğramalarını, ardından hastaneye gitmelerini söylemiştir. Eve giden sağlık çalışanları gördükleri karşısında şok yaşayarak polise haber vermişlerdir ve genç polis tarafından gözaltına alınmıştır (gundem.milliyet.com.tr, afgrefugees.com, 2013).

Cinnet geçirerek ailesini bıçakla katleden N.A.'nın 16 yaşındaki erkek kardeşi M.A. da geçen 28 Mart 2013 günü girdiği psikolojik bunalım sonucu Karaman'ın Urgan Mahallesi'nde bir ahırda kendisini asarak yaşamına son vermiş, zanlı da intihar eden kardeşinin cesedinin başında oturup dakikalarca ağlarken görüntülenmiştir (afgrefugees.com, 2013).

N.A.'nın bu ölümden ailesini sorumlu tutarak ailesi ile arasına mesafe koyduğu öne sürülmüştür (sabah.com.tr, 2013).

Katledilen ailenin cenaze törenine sadece Karaman'da mülteci olarak yaşayan yurttaşları katılmış ve mülteciler tarafından kendi geleneklerine uygun olarak Karaman Belediyesi Şehir Mezarlığı'nın kimsesizler bölümüne defnedilmişlerdir (afgrefugees.com, 2013).

Ailesini öldürdüğü iddiası ile sevk edildiği mahkemeye tutuklanan N.A. isimli Afgan genç Karaman cezaevinde tek kişilik koğuşa konulmuş, genç cezaevinde intihar girişiminde bulunmuştur (haberler.com, 2013). Tutuklu olduğu

cezaevinin tuvaletinde tekmeleyerek kırdığı fayans parçası ile sol bileğini kesip intihara kalkışan N.A., cezaevi görevlilerinin durumu fark etmesi üzerine tedavisi için askerler eşliğinde ambulansla Karaman Devlet Hastanesi'ne getirilmiş yapılan tedavisinin ardından taburcu edilerek tekrar cezaevine götürülmüştür (aksam.com.tr, 2013).

Olgu 3

30 Mayıs 2013 tarihli habere göre Denizli'de, İran uyruklu 26 yaşındaki K.N. evde mutfak tüpünü açarak intihar etmiş, cesedi 5 gün sonra evden ağır koku gelmesi üzerine banyoda ve yanında boş bir mutfak tüpü ile bulunmuştur. Farsça intihar notu da bırakan K.N.'nin cesedin üzerinde "Bu hayat benim için değil, beni çok yordu" notu bulunmuştur. Müzisyen olan ve 5 Mayıs'ta şehre gelerek bulunduğu çatı katını kiralayan K.N.'nin geçen 19 Mayıs'ta kentte bileklerini keserek intihar girişiminde bulunduğu ve hastanede yapılan tedavisinin ardından taburcu edildiği ortaya çıkmıştır (haberturk.com, 2013).

Olgu 4

28 Şubat 2013 tarihli habere göre Erzurum'da sığınmacı olarak yaşayan Afganistan uyruklu 18 yaşındaki bir genç kız saat 15: 30 sıralarında Yakutiye İlçesi Yukarı Yoncalık semtinde üst geçide çıkarak bir süre burada çömelerek ağladıktan sonra yaklaşık 12 metre yükseklikteki üst geçitten kendini aşağıya hareket halinde bulunan araçların önüne atarak ağır yaralanmıştır. Genç kız o sırada yoldan geçen polis arabası hastaneye kaldırmış ve tedavi altına alınmıştır. Tedavi altına alınan genç kızın birçok yerinde kırık tespit edilmiş ve hayatı tehlikesinin devam ettiği bildirilmiştir. Olaya tanıklık eden bir vatandaş genç kızın üst geçide çıkarak bir süre ağlayarak beklediğini sonra kendini tam aşağıdan siyah bir cip geçerken korkuluklardan bıraktığını, cip sürücüsünün tam firen yaptığını ve direksiyonu kırarak çarpmaktan kurtulduğunu ifade etmiştir (alo25.com, 2013).

Olgu 5

18 Nisan 2013 tarihli habere göre Erzurum'da yaklaşık 1,5 ay önce üst geçitten kendini hareket halindeki araçların önüne atarak intihar girişiminde bulunan, olay sonrası iki ayağında ve omurgasında kırıklar tespit edilen, Afganistan uyruklu F.R. adlı genç kızın ölümden kurtularak evinde yatakta tedavisi sürerken, bugün de babasının bileklerini keserek intihara teşebbüs ettiği ve babanın hastanede yoğun bakımda bulunduğu bildirilmiştir (alo25.com, 2013).

Kızının intihar haberini öğrendiği gün hastaneye koşan 39 yaşındaki baba S.R. ve 36 yaşındaki anne M.R. habercilere, Birleşmiş Milletler tarafından Erzurum'a gönderildiklerini, 3'ü kız 4 çocukları ile birlikte Erzurum'da kaldıklarını, büyük sorunlar yaşadıklarını, çocuklarının hepsinin bunalımda olduklarını, 5 veya 10 Lira için bile tartışarak kavga ettiklerini, F.R.'nin de para veremedikleri için canına kıymak istediğini, hepsinin psikolojilerinin bozuk olduğunu ifade etmişlerdir (alo25.com, 2013).

Ailenin ortanca kızı S.R.'de Türkiye'den gidebilmek için defalarca emniyet aracılığıyla Birleşmiş Milletler'e başvuruda bulduklarını ancak sonuç alamadıklarını ifade etmiştir. Kardeşinin intihar girişiminin ardından babasının tekrar emniyete gittiğini, burada çok zor durumda olduklarını gitmek istediklerini talep etmek için Birleşmiş Milletler'e yazı yazdığını, sonucun yine olumsuz gelmesi üzerine

babasının da mutfakta bileklerini bıçakla kestiğini ve yoğun bakıma kaldırıldığını ifade etmiştir (alo25.com, 2013).

Erzurum'da zor şartlar altında yaşayan Afgan ailenin Türkiye'den, Avrupa ülkelerine gidememeleri yüzünden psikolojik sorunlar yaşadığı ve ailenin iki ferдинin de psikolojik sorunlar nedeniyle intihar girişiminde bulunduğu bildirilmiştir (alo25.com, 2013).

Olgu 6

6 Şubat 2013 tarihli habere göre Şanlıurfa'nın Ceylanpınar İlçesi'nde 20 bin Suriyeli mültecinin kaldığı çadır kentte 12 yaşındaki ismi öğrenilemeyen kız çocuğu kimsenin çadırda olmamasını fırsat bilerek çadırın demir aksamalarına astığı ipe kendini asarak intihar teşebbüsünde bulunmuştur. Çırpınca dışarıdan fark edilen çocuk asılı bulunduğu ipten ailesi tarafından kurtarılarak, olay yerinde ilk müdahalenin ardından ambulans ile Ceylanpınar İlçe Devlet Hastanesi'ne kaldırılmıştır. Kalp çarpıntısı ve solunum bozukluğu sorunları ile yoğun bakımda 3 gün süren tedavinin ardından taburcu edilmiştir. Olay ilçede geniş yankı bulmuştur (turkish.mercyrefugeeshouse.org, 2013).

Olgu 7

21 Temmuz 2012 tarihli habere göre Ceylanpınar Tarım İşletmesi sınırları içerisinde bulunan Telhamut Mülteci Kampı'nda kalan M.E. (25) adlı Suriyeli mülteci ilaç içerek intihar girişiminde bulunmuştur. Olayın farkına varan ailesi tarafından kamptaki güvenlik güçlerine bilgi verilmiş ve olay yerine gelen sağlık ekiplerinin müdahalesinin ardından şahıs Ceylanpınar Devlet Hastanesi Acil Servisi'ne gönderilmiştir. Acil serviste gerekli müdahalesi yapılan şahsın durumunun ciddiyetini koruması üzerine Şanlıurfa Balıklıgöl Devlet Hastanesi'ne sevki gerçekleştirilmiştir (urfahabermerkezi.com, 2012).

Olgu 8

13 Haziran 2013 tarihli habere göre ailevi sorunları ve zorla parasının gasp edildiğini iddia eden İran'lı mülteci K. B. Atatürk Devlet Hastanesi'nin beşinci katındaki penceresinden intihar girişiminde bulunmuş ve valiyle konuşmak istediğini belirtmiştir. Atatürk Devlet Hastanesi'ndeki hastaları da pencerelere çıkaran intihar teşebbüsündeki K.B. emniyet yetkililerinin telkinleri ile ikna olmuş ve intihardan vazgeçerek gözetim altına alınmıştır (turkish.mercyrefugeeshouse.org, 2013).

4. Tartışma

Modern sistemde her birey bir ülkenin vatandaşıdır ve vatandaşlık bağıyla bağlı olunan ülke bireyin temel insan haklarını, başta yaşama özgürlüğü korumak zorundadır. Devlet-vatandaş arasında bu ilişki mültecilik konumunda zayıflamaktadır. Mültecilik durumunda devlet ya vatandaşlarının haklarını koruyamamakta ya da o hakları kendisi ihlal etmektedir. Bunun neticesinde mağdur olan bireyler ülkelerini terk ederek başka bir ülkeye geçme zorunluluğu ile karşı karşıya gelmekte ve kendi devletinin korumasından mahrum kalmaktadır. Bu durumdaki mağdur kişiye uluslararası koruma sağlamak gerekmektedir. Kalıcı çözümler bulununcaya kadar 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre devletler mültecilere çalışma, ülke içinde veya ülke dışında serbest dolaşma, iş kurma, mülk edinme, taşınabilir kıymetli varlıklarını değerlendirme gibi hakları tanımalıdır.

Türkiye, Avrupa dışından gelenlere başta süresiz kalma konusu olmak üzere coğrafi kısıtlama koyarak mülteci kabul etmemekte, geçici sığınmacı demekte ve sığınmacılara karşı sorumluluklarını kısıtlamaktadır (tbmm.gov.tr, 2010).

Coğrafi kısıtlamanın kaldırılması Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel koşullarına zarar verilmeyecek şekilde çözümlenmesi gereken bir alandır. Çünkü Türkiye, 1980'li yıllarda tırmanmaya başlayan ve dünya konjonktürünü değiştirecek nitelik taşıyan toplu nüfus hareketlerinden oldukça fazla etkilenen bir ülke konumundadır. Türkiye bölgesinde edindiği zor tecrübeler nedeniyle, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne koyduğu coğrafi kısıtlamanın kaldırılması konusunu, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım müzakerelerinin tamamlanmasına paralellik gösterecek şekilde iki koşulun gerçekleşmesine bağlamıştır. Bu koşullardan birincisi katılım aşamasında Türkiye'ye doğudan mülteci akımını teşvik etmeyecek gerekli mevzuat ve altyapı değişikliklerinin gerçekleştirilmesi, ikincisi AB ülkelerinin külfet paylaşımı alanında gerekli hassasiyeti göstermeleri olarak belirlenmiştir. Avrupa Birliğini oluşturan ülkeler, iltica ve göç konularında özellikle son dönemlerde sert uygulama ve politikalar oluşturma çabası içinde iken buna karşılık Türkiye'nin içinde bulunduğu coğrafyadaki karışıklıklar nedeni ile sınırlarını zorlayan milyonları bulan insan akını yaşanmaktadır. Bu insan akını göz önüne alındığında, Türkiye'nin külfet paylaşımı konusundaki endişelerinin ne kadar geçerli olduğu görülmektedir. Türkiye, Avrupa Birliği üyesi ülkelerden bu endişeleri aynı içtenlikle kabul etmelerini, somut bir destekte bulunmalarını beklemektedir (goc.gov.tr, 2005). Bu nedenle coğrafi kısıtlamanın kaldırılmasının Türkiye'ye getireceği yükün ne olacağı konusunda somut veri ve rakamlara dayalı araştırmaların vakit kaybetmeden yapılması gerekmektedir (tbmm.gov.tr, 2010).

Ülkemize gelen yabancılara karşı bakış açısı günümüzde insan hakları odaklı olmaktan çıkarak güvenlik ve ekonomi odaklı bir hal almıştır (tbmm.gov.tr, 2010). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nden son dönemlerde Türkiye aleyhinde ard arda çıkan kararlar, mülteci haklarının korunması için devletin harekete geçmesi daha fazla gecikmemesi yönünde olmuştur (hyd.org.tr, 2010).

Yaşanılan bu gelişmeler nedeniyle insan hakları odaklı bir yaklaşım geliştirmek için "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" 11.04.2013 tarih ve 28615 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (tbmm.gov.tr, 2010, goc.gov.tr, 2013). Yasa ile özgürlük ve güvenlik arasındaki hassas dengeler korunurken, AB ve uluslararası standartlara uyumlu, başvuru aşamasından sonra uluslararası koruma statüsü elde edenlere eğitim, çalışma, sosyal yardım ve sağlık imkânları sağlanması düzenlenirken, kimlik, seyahat belgelerinin verilmesi, aile birleşimi konularında da gerekli düzenlemeler yapılarak statünün hangi hâllerde sona ereceği ve iptal edileceği de açık hükümlerle belirlenmiştir (goc.gov.tr, 2013, tbmm.gov.tr, 2010).

Sığınma sistemine giren yabancıların başvurularını Türkiye "Paralel prosedür" gereği İçişleri Bakanlığı ve BMMYK Türkiye Temsilciliği'ne iletmek zorundadır. Ancak bu uygulama, başvurucular açısından tam bir kabusa dönüşmüş haldedir. Sığınmacıların yasal ve hukuki sorunlarıyla uğraşan, statü belirleme konusunda yetkili olan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilciliği ağır dosya yükü altında, muazzam bir iş yükü ile karşı karşıyadır. BMMYK'liği üçüncü ülkeye yerleştirme

prosedüründe karşılaşılan zorluklar, statü almış mültecileri üçüncü ülkeye yerleştirilmesinde uzun süre beklemek zorunda bırakmaları gibi çeşitli konularda eleştirilmektedir (panel.stgm.org.tr, 2013, hyd.org.tr, 2010).

Bu nedenle mülteci statüsü belirleme işlemlerinin tahammül sınırlarını çok aşan bir zaman sürecinde devam etmesi iltica hakkına erişimi neredeyse imkansız hale getirmektedir (hyd.org.tr, 2010, panel.stgm.org.tr, 2013).

İlticaya erişimin başlı başına bir sorun olduğu Türkiye’de sığınma başvuruları ile ilgili BMMYK mülakat süreçlerinin çok fazla uzaması, insani ve fiziki koşulların genel olarak yetersiz bulunduğu yabancı misafirhanelerinde alıkonulan veya uydu kentlerde barınmakta olan çok sayıda mülteci ve sığınmacıyı belirsizlikle dolu bir ortamda yaşamak zorunda bırakmaktadır (ihad.org.tr, 2009, tbmm.gov.tr, 2010).

Gözetli merkezi olarak görülen yabancılar misafirhanelerinin yanı sıra uydu kentlerdeki diğer barınma merkezlerinin fiziksel kapasitelerinden kaynaklanan sorunlar olmakta ve sığınmacılara yönelik kötü muamele vakaları yaşanmaktadır (panel.stgm.org.tr, 2013).

Uyum konusuna Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 96. Madde’sinde yer verilmiştir. 96. Madde’ye göre; Yabancı ile başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin ülkemizde toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak için kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlanabilir (goc.gov.tr, 2013).

Prosedüre giren yabancıların BMMYK tarafından kendilerine verilecek statü kararını beklemek üzere İçişleri Bakanlığı’na gönderildikleri uydu kentlerdeki zorunlu ikametleri en az 2-3 yıl devam etmektedir. İtiraz yapılması veya yargı yoluna gidildiği takdirde bu süre 6-7 yıla çıkabilmektedir. Bu nedenden dolayı İçişleri Bakanlığı ile BMMYK arasında eşgüdümün artırılması, mülteci ve sığınmacıların mağduriyetlerinin çözüme ulaştırılması gerekmektedir. İşkenceye dönüşen statü bekleyişi insan haklarına aykırı bir durumdur ve iltica hakkına erişimin hızlı bir şekilde sağlanması gerekmektedir (panel.stgm.org.tr, 2013).

Mülteci statüsü belirleme işlemleri halen İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü’nce yürütülmekte ve göçmenler, mülteciler, sığınmacılar ile ilgili yeterli sayıda yetişmiş uzman eleman bulunmamaktadır. Bu konu sadece il emniyet müdürlüklerinde iltica ve sığınma alanında çalışan personele bırakılmış durumda ve bu personelin sayısı da yeterli değildir. Yeterli olmayan bu personel maç, miting izleme gibi ek görevlerde çalıştırılmaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğü’nün asıl uğraş alanı ve görevi suç ve suçlulukla mücadele olup insan hakları alanında ise sivil bir bakışa ihtiyaç duyulmaktadır. (tbmm.gov.tr, 2010). Bu nedenle yabancıların Türkiye’ye girişleri, Türkiye’de kalışları ve Türkiye’den çıkışları ile Türkiye’den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamı ve uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ve İçişleri Bakanlığı’na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları “YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNU” ile düzenlenmiştir (goc.gov.tr, 2013).

Göçmenler, mülteciler ve sığınmacılar ile ilgili işlemlerin yerine getirilmesinde ihtiyacı karşılamak için çeşitli disiplinleri içinde barındıran uzman personel yetiştirecek bir sistem kurulmalı ve yetiştirilmiş personel sayısı

arttırılmalıdır. İltica ve göç alanında halen görev yapan ve ileride yapacak olan personelin eğitim ihtiyaçlarının tanımlanması, eğitim programlarının geliştirilmesi sağlanmalı, bu çerçevede, mülki idare amirleri, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve konuyla ilgili diğer kurum personelinin iltica alanında eğitimi amacıyla programlar oluşturulmalıdır. Hakim ve savcıların da iltica başvurularıyla ilgili sürece dahil olmaları sağlanmalıdır (tbmm.gov.tr, 2010).

Sığınmacıların yerleştirildiği “Uydu kent” olarak tabir edilen il sayısı 2011 yılında 51, 2012’de 53 ve 2013 yılında 63’e çıkartılarak illerdeki kontenjanlar önemli bir şekilde artırılmış ve bunun sonucu olarak birçok ilde son ayları da içine alacak şekilde kamu idaresinde, yerel idarede ve sivil toplumda sıkıntılar yaşanmaktadır (zaman.com.tr, 2013, panel.stgm.org.tr, 2013).

İnsan hakları sorunları arasında giderek üst sınırlara tırmanan ve toplumsal bir sorun haline dönüşen nefret söylemi ve nefret suçları Türkiye’de belirgin şekilde artmaktadır. Bu söylemler mülteci, sığınmacı ve göçmenleri de hedef almaktadır. Nefret söylemi, nefret eksenli tutum ve davranışların kışkırtılmasında medyanın kullandığı ötekileştirici ve dışlayıcı dil etkili olmakta ve bu durum sığınmacıların sosyal entegrasyonunu engellemektedir (panel.stgm.org.tr, 2013).

Entegrasyon sürecinin en önemli araçlarından birisini istihdam oluşturmada ancak ülkemizde sığınmacı ve mülteciler genel olarak çalışma izni alamadıkları için aktif iş yaşamına girememekte, sosyal güvenlik kurumlarından faydalanamamaktadırlar (tbmm.gov.tr, 2010).

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü’nün 22 Haziran 2006 tarihli 57 No’lu Genelge’sinde çalışma izni incelendiğinde mevzuata göre ülkemizde statüsüne bakılmaksızın 6 (altı) ay ikamet tezkeresi düzenlenen yabancılar, 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkındaki Kanun hükümleri gereğince, çalışmaya ilişkin gerekli şartlara sahip olmaları kaydıyla, yurt içinden çalışma izni başvurusunda bulunabilmektedirler. Bu çerçevede başvuru sahipleri ile mülteci ve sığınmacıların çalışma izni almaları teşvik edilerek yardımcı olunacak, ülkemizde kaldıkları müddetçe ülke ekonomisine katkı sağlamaları ve kendi ayakları üzerinde durmaları sağlanacaktır (egm.gov.tr, 2006).

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 89. Madde’ye göre iş piyasasına erişimle ilgili olarak başvuru sahibi veya şartlı mülteci, uluslararası koruma başvurusu tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için başvuru yapabilir (goc.gov.tr, 2013).

Uydu kent dışına çıkması yasak olan ancak bulunduğu kent içinde serbest ikamet edebilen sığınmacılar belli günlerde yabancılar şubesine giderek imza atma zorunluluğu ile karşı karşıyadırlar. Sığınma prosedürüne giren yabancıların çalışma hakkı bakımından hukuki referanslar bulunsa da pratikte bir işte çalışmaları neredeyse imkansız olmakta ve bu durum sığınmacıların ruhsal yapılarının bozulmasına, maddi zorluklara daha fazla katlanamayan başvuru sahiplerinin insan kaçakçılarının tuzağına düşmesine neden olmaktadır (panel.stgm.org.tr, 2013).

Sığınmacı ve mültecilerin kendileri için sunulacak hizmetler hakkında bilgi sahibi olmamaları, dil sorunları, kamu görevlilerinin mültecilik alanında bilgi eksikliği, yetersiz danışmanlık hizmetleri, bu kişilerin sosyal

yardımlardan yeterince faydalanmalarını engellemektedir. Sağlık alanındaki güvence sosyal güvenlik sisteminin bireylere sağladığı en önemli güvencelerden birisi olup bu alanındaki uygulamalarda da sıkıntılar yaşanmaktadır. Son derece zor şartlarda yaşamını sürdüren sığınmacı ve mültecilerden Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası alamayanlar, hastanelere başvuramamakta, tercüman yetersizliği nedeniyle sağlık sorunlarını ifade edememekte, ekonomik sıkıntılar nedeniyle sağlık giderlerini, ilaç masraflarını karşılayamamaktadırlar (tbmm.gov.tr, 2010).

Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'e göre, mülteci ve sığınmacılar için sağlık fişi tanzim edilerek, periyodik sağlık muayeneleri yapılır (tbmm.gov.tr, 2010).

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 2006 tarihli 57 No'lu genelgesine göre başvuru sahipleri ile statü almış mülteci ve sığınmacıların tüm sağlık giderlerini kendilerinin karşılamaları esastır. Kendileri tarafından veya BMMYK aracılığıyla sağlık giderlerini karşılayamayan, sosyal güvencesi olmayan kişilerin sağlık giderleri mevzuat ve imkânlar ölçüsünde devlet tarafından karşılanmaktadır (egm.gov.tr, 2006).

Yönetmeliğe göre mülteci ve sığınmacılardan ölenlerin, ülkenin belirli mezarlıklarında ayrılacak bir yere veya buldukları mahalde varsa kendi mezarlıklarına, kendi din ve adetlerine göre yapılan merasimle defnedilmesi sağlanır ve bu konuda ilgili valiler görevli kuruluşlarla işbirliği içinde bulunur. Dışişleri Bakanlığı'nca, ölenlerin vatandaşı olduğu ülkenin, bu konuda olabilecek istekleri uygun görüldüğünde imkânlar ölçüsünde yerine getirilir (tbmm.gov.tr, 2010).

Sığınmacı veya mültecilerin hasta olduklarında muayene ve tedavi olabilmeleri, yeni doğan bebeklerini kaydettirebilmeleri, zorunlu eğitim çağındaki çocuklarını okula gönderebilmeleri, herhangi bir iş ve meslekte çalışma izin sürecini başlatabilmeleri, sosyal yardımlaşma dayanışma vakıflarından, belediyelerden veya diğer resmi kurumlardan sosyal bir destek alabilmeleri için bile yabancı kimlik numarasını almaları gerekmektedir (hyd.org.tr, 2009). Ancak yabancılar numarası verilmesi uygulamasında sıkıntılar yaşandığı ve birçok kişinin bu numarayı alamadığı belirlenmiştir. Oysaki yabancıların resmi ve özel işlemlerinde, Türkiye'de buldukları süre içinde bu numaraları kullanmaları gereklidir. Emniyet Genel Müdürlüğü ile Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından gerekli çalışmalar yapılarak 01.05.2010 tarihinden itibaren altı ay ve daha fazla süreyle ikamet izni verilecek yabancılar için ikamet tezkeresi düzenlenirken aynı anda yabancılar numarası da ikamet tezkerelerine yazılacaktır (hyd.org.tr, 2010).

İkamet tezkereleri 492 Sayılı Harçlar Kanunu çerçevesinde ikamet harcına tabidir. İkamet harçlarını ödeyemedikleri için ikamet tezkeresi alamayan iltica veya sığınma başvurusu sahipleri ile mülteci ve sığınmacılar vardır. Bakanlıkça statü tanınan ve 3. ülkelere çıkışına izin verilen ancak, gecikme faizleri ile birlikte bu harçları ödeyemedikleri için yurttan çıkışlarında aksamalar yaşanan sığınmacılar vardır (hyd.org.tr, 2010).

492 Sayılı Harçlar Kanunu'nun 88/d maddesine göre "Mali durumlarının bozuk olduğuna ikamet tezkeresi vermeye yetkili makamlarca kanaat getirilen yoksullar," a

ikamet tezkeresi harçsız olarak verilir ifadesinin olmasına rağmen, harç muafiyetinde iller arasında uygulama birliğinin sağlanmadığı, muaf tutulmanın genellikle son derece sınırlı ve keyfi bir biçimde mümkün olduğu görülmektedir (hyd.org.tr, 2010; hyd.org.tr, 2009).

Türkiye'de Harçlar Kanunu'na göre, iki çocuklu bir mülteci ailenin ödemesi gereken ikamet harcının yıllık tutarı 3000 TL'yi bulmaktadır. Türkiye'de işlemlerin tamamlanmasına kadar örneğin dört yıl kalan ve ikamet harcını ödeyemeyen bir mülteci için yasal faizle beraber bu miktar daha da yükselmekte ödeyememeleri halinde üçüncü bir ülke tarafından kabul edildiği ve uçak bileti gönderildiği halde ülkeden çıkışlarına izni verilmemektedir (hyd.org.tr, 2009).

Ülkelerinden zorluklar içinde ayrılan, ailelerini, çevrelerini, ekonomik kaynaklarını geride bırakarak Türkiye'ye gelen, düzenli bir geliri olmayan bu kişilerin ikamet harçlarını ödeyememeleri, eğitim, sağlık gibi temel hizmetlere erişmekte ciddi sorunlarla yüz yüze gelmelerine neden olmaktadır (hyd.org.tr, 2010, hyd.org.tr, 2009).

Sosyal haklardan ve sağlık hizmetlerinden mülteci ve sığınmacıların yararlanmalarını zorlaştıran ikamet harcının Mart 2010 tarihinde yayınlanan İçişleri Bakanlığı Genelgesi ile kaldırılması olumlu bir gelişmedir. Ancak uygulamada birçok mülteci veya sığınmacının, ikamet harcından muaf olduklarına dair bilgiye sahip olmaması muafiyet dilekçesi vermemelerine ve ikamet harcı ödemek zorunda kalmalarına neden olmaktadır. Karşılaşılan çeşitli sorunların giderilmesinde resmi makamların başvurucuları doğru ve yeterli miktarda bilgilendirmesi gerekmektedir (panel.stgm.org.tr, 2013).

Yerli ve yabancı tüm çocukların ayırım götmeksizin, yüksek yararını gözeterek gerekli koruma ve destek tedbirlerini alma yükümlülüğü Türkiye'de, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Çocuk Koruma Kanunu ışığında ilgili bütün devlet kurumlarına aittir. Hiçbir sığınmacı ya da göçmen çocuk, pasaport belgesi olmadığı veya düzensiz durumda yakalandığı için kapatılmamalı, özgürlüğünden mahrum edilmemelidir. Bütün çocuklar, göçmen, sığınmacı, belgeli, belgesiz, yerli, yabancı öncelikle çocuk olarak muamele görmelidir. Ailelerinden ayrı düşmüş çocukların tespiti, korunması ve temel ihtiyaçlarının karşılanması için gereken mekanizmalar hızla harekete geçirilmelidir (hyd.org.tr, 2012).

Eğitim olanaklarına bakıldığında, mülteci ve sığınmacılar ile başvuru sahiplerinin çocuklarının okullara kaydı, devamı sağlanacak, öncelikle zorunlu eğitim çağındaki başvuru sahibi, sığınmacı- mülteci çocuklar için pilot okullar seçilecektir. Eğitim politikamız çerçevesinde, söz konusu çocukların toplumdan dışlanmalarının önüne geçilmesi, özellikle üçüncü ülkelere yerleştirilme süreci uzun sürenlerin topluma kaynaşmasını sağlamak için pilot okullarda eğitim çalışmaları olacaktır. İhtiyaç içerisinde olan okul çağındaki çocuklara, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu, belediye ve diğer sivil toplum kuruluşları tarafından eğitimlerini sağlamak amacıyla yardımcı olunacak ve yükseköğrenime devam etmeleri için teşvik edileceklerdir. (egm.gov.tr, 2006).

Sığınmacı ve mültecilere yönelik bazı sivil toplum örgütleri ve uluslararası kuruluşlar da sosyal hizmetlerde bulunmaktadır. Ancak sunulan hizmetlerin birbirinden bağımsız, habersiz ve koordinasyonsuz olması sığınmacı ve mültecilerin gereksinimlerinin tam anlamıyla

karşılanamamasına, sosyal yardım alma konusunda çok ciddi sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Sivil toplum kuruluşları ile işbirliği konusunda idarede gözlenen isteksizliğin giderilerek etkin işleyen bir idari yapının oluşturulması ve sivil toplum kuruluşlarının yeterli olmayan kapasitelerinin artırılması çözülmeyi bekleyen sorunlar arasında yer almaktadır (tbmm.gov.tr, 2010).

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 2006 yılında yayınladığı 57 No'lu genelgeye göre başvuru sahiplerine, sığınmacılara ve mültecilere, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler ile sivil toplum örgütleri tarafından çeşitli yardımlar yapılmaktadır. İhtiyaç sahibi başvuran sığınmacı ve mültecilere hayatlarını kendileri idame ettirene kadar yardımların geçici olarak imkânlar ölçüsünde düzenli bir şekilde yapılması gerekir. Bunun için illerde valilik koordinasyonunda yılda en az bir kez emniyet müdürlüğü, sosyal dayanışma ve yardımlaşma vakfı, sosyal hizmetler, belediye, millî eğitim, sağlık, iş-kur, ilgili diğer kurum ve kuruluşlar ile toplantılar düzenlenecektir. Başvuru sahipleri, sığınmacı ve mültecilere yönelik, sağlık yardımı, eğitim olanakları, beceri ve meslek eğitimi, kültür, sosyal ve psiko -sosyal destekler, hukuki yardım, çalışma ve istihdam konuları toplantılarda görüşülecektir. Mülteci ve sığınmacılar ile ilgili faaliyetlerde devletin yükünün paylaşılması, devlet dışındaki kurum ve kuruluşların bu alana çekilmesi önem arz etmekte olup bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarının da gerekli görüldüğünde bu toplantılara katılması sağlanacaktır (egm.gov.tr, 2006).

Mülteci ve sığınmacıların karşılaştıkları sorunların artışı Türkiye'de sivil inisiyatifin bilgi ve deneyim paylaşımını arttırmaktadır. Üniversiteler, insan hakları örgütleri, düşünce kuruluşlarının sığınma hukuku ve yasadışı göç konularında gerçekleştirdikleri çalışmalar, yasama sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Gerçekleştirilen bu çalışmalar alıkonulma yerlerindeki koşulların iyileştirilmesi bakımından da yönlendirici olmuştur. Mülteci, sığınmacı ve göçmen sorunlarıyla akademik düzeyde ilgilenen üniversiteler ve üniversite bünyesinde kurulan "Göç Araştırmaları Merkezi" önem kazanmaktadır. Bununla birlikte sığınmacı ve mültecilerin gündeme gelen çeşitli sorunlarında araştırma ve raporlama faaliyeti yürüten üniversitelerin, düşünce kuruluşlarının sayısındaki artış memnuniyet vericidir. İltica hakkı alanındaki önemli bir sivil ağ olarak Mülteci Hakları Koordinasyonu'nu (MHK) oluşturan sivil toplum örgütlerinin faaliyetleri de son yıllarda artmıştır (panel.stgm.org.tr, 2013).

Bu incelemenin sonunda, Türkiye'de bulunan mülteci ve sığınmacıların ülkemizin taraf olduğu uluslararası anlaşmalarla sağlanan haklarını kullanmalarında birçok sıkıntının yaşandığı görülmüştür.

5. Sonuç ve Öneriler

Sığınma ve mültecilik alanındaki sorunların çözümlenebilmesi ve mülteci statüsü alan kişilerin insan onuruna yaraşır bir şekilde yaşam sürdürebilmeleri için aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- Ülkemiz, geçmişte ve şanda olduğu gibi gelecekte de zor durumda kalan birçok insanın yoğun bir şekilde hareket ettiği, sığındığı bir ülke olma özelliğini devam ettirecektir. Zor durumda kalıp ülkemize gelen, bütün bölgelerimize dağılan bu insanların sorunlarına çözüm bulabilmek için ülkenin bütün bölgelerindeki üniversitelerde "Göç

Araştırmaları Merkezleri"nin kurulması yaygınlaştırılmalıdır.

- Üniversitelerde sığınma ve mültecilik alanında eğitim verilmeli ve bu alanda hizmet verebilecek insan gücü yetiştirilmelidir.
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Merkez, Taşra ve Yurtdışı teşkilatlanmasını hızlı bir şekilde tamamlaması, ülkemize sığınan insanların sorunlarına çözüm üretebilmek için üniversiteler, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör, uluslararası kuruluşlar, kamu kurum ve kuruluşları ile iş birliğini arttırması gerekir.
- Ülkemize sığınan insanların toplum ile hızlı bir şekilde entegrasyonunun yapılması sağlanmalı, sığınmacı ve mültecilerin fakirlik ve etkilerinden korunmaları için istihdam alanları oluşturulmalı ve üretimde bulunmaları teşvik edilmelidir.
- Mülteci ve sığınmacıların alıkonulma, ikamet ettirilme yerlerinde, temel insan hakları ve özgürlüklerinin korunması için daha fazla özen gösterilmelidir.

Mülteci ve sığınmacılara yönelik ayrımcı, hoşgörüsüz, nefret içerikli tutum ve davranışların önüne geçmek bakımından toplumsal farkındalığı artırıcı çalışmalara hız verilmeli, mültecilerin kent yaşamına dahil olmaları ve toplumsal diyalogun arttırılması için yerel kamu idaresi ve sivil toplum örgütleri tarafından gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

- <http://afgrefugees.com/tr/2410> (Son Erişim Tarihi: 29.03.2013).
- <http://afgrefugees.com/tr/3216> (Son Erişim Tarihi: 31.05.2013).
- <http://afgrefugees.com/tr/3274> (Son Erişim Tarihi: 03. 06.2013).
- <http://www.aksam.com.tr/guncel/ailesini-katleden-mul-teci-intihara-kalkisti/haber-212053> (Son Erişim Tarihi: 02. 06. 2013).
- <http://www.alo25.com/asayis/afgan-kiz-in-bu-kez-babasi-bileklerini-kesti-h3425.html> (Son Erişim Tarihi: 18. 04. 2013).
- <http://www.alo25.com/erzurum-haberleri/afgan-kiz-yoncalikta-ust-gecitten-kendini-atti-h2192.html> (Son Erişim Tarihi: 28. 02. 1013).
- Aybay, R., (2006), AÇIKLAMALI İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 113, TBB İHAUM Dizisi: 7, 16 s., Şen Matbaa, Ankara,
- <http://tbyyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/theb.pdf> (Aralık 2006).
- http://www.egm.gov.tr/Documents/uygulama_talimati_2010_ge_nelge.pdf (Son Erişim Tarihi: 22.06.2006).
- http://www.goc.gov.tr/default_B0.aspx?content=1036 (Son Erişim Tarihi: 25.09.2013).
- http://www.goc.gov.tr/default_B0.aspx?content=1035 (Son Erişim Tarihi: 11.04.2013).
- http://www.goc.gov.tr/default_B0.aspx?id=186 (Son Erişim Tarihi: 11.04. 2013).
- http://www.goc.gov.tr/ortak_icerik/gib/ILTICA%20VE%20GÖÇ%20ULUSAL%20EYLEM%20PLANI.pdf (Son Erişim Tarihi: 25.03. 2005).
- <http://gundem.milliyet.com.tr/cinnet-getiren-afganli-genc/gundem/detay/1717008/default.htm> (Son Erişim Tarihi: 01.06.2013).
- <http://www.haberler.com/karaman-daki-cinayet-4694033-haber/> (Son Erişim Tarihi: 03.06.2013).
- <http://www.haberturk.com/gundem/haber/848733-bu-hayat-benim-icin-degil> (Son Erişim Tarihi: 30.05.2013).
- www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/Goc_Kadin.../bm.ppt (Son Erişim Tarihi: 25.09.2013).
- <http://www.hyd.org.tr/?pid=298> (Son Erişim Tarihi: Haziran 2006).

- <http://www.hyd.org.tr/?pid=912> (Son Erişim Tarihi: 20.06.2012).
- <http://www.hyd.org.tr/?pid=810> (Son Erişim Tarihi: 22.06.2010).
- <http://www.hyd.org.tr/?pid=769> (Son Erişim Tarihi: 26.10.2009).
- <http://www.hyd.org.tr/?pid=792> (Son Erişim Tarihi: 23.03.2010).
- <http://www.hyd.org.tr/?pid=902> (Son Erişim Tarihi: 21.03.2012).
- http://www.icisleri.gov.tr/default.icisleri_2.aspx?id=8377 (Son Erişim Tarihi: 18.04.2013).
- www.ihad.org.tr/rapor-08.php (Son Erişim Tarihi: Şubat 2009).
- <http://www.karamaninsesi.com/gundem/karamanda-afganli-bir-genc-intihar-etti-h7826.html> (Son Erişim Tarihi: 28.03.2013).
- http://www.karamansonsoz.com/haber/asayis_1/karamanda-multeci-afgan-genc-intihar-etti/805.html (Son Erişim Tarihi: 28.03.2013).
- Kömürcü, Y., Özsoy, R., Çobanoğlu, A., (2011), Onlar Bizim Hemşehrimiz Uluslararası Göç ve Hizmetlerin Kültürlerarası Açılımı: Kadın Sığınmacılar: Uluslararası Göçün Sessiz Tanıkları. Editörler Esen, E. Yazıcı, Z., 111- 128 s., Siyasal Kitabevi, Ankara, <http://akvam.akdeniz.edu.tr/dinamik/134/317.pdf#page=111> (Son Erişim Tarihi: Aralık 2011).
- <http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/2/0/2012-iltica-hakki-izleme-raporu.pdf> (Son Erişim Tarihi: Son Erişim Tarihi: Mart, 2013).
- <http://www.sabah.com.tr/Yasam/2013/06/01/afgan-genc-ailesini-katletti> (Son Erişim Tarihi: 01.06.2013).
- http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/gocmen_raporu.pdf (Son Erişim Tarihi: 01.06.2010).
- <http://turkish.mercyrefugeeshouse.org/?p=3528> (Son Erişim Tarihi: 06.02.2013).
- <http://turkish.mercyrefugeeshouse.org/?p=3714> (Son Erişim Tarihi: 13.06.2013).
- <http://www.urfahabermerkezi.com/haber/urfada-suriyeli-multeci-intihara-tesebbus-etti-25611.html> (Son Erişim Tarihi: 21.07.2012).
- http://www.zaman.com.tr/yorum_turkiyenin-ilk-iltica-yasasi-mecliste_2064876.html (Son Erişim Tarihi: 14.03.2013).